

**„Historia środowiskowa w Polsce –
przegląd badań”, Poznań,
31 marca – 1 kwietnia 2022 roku**

Historia środowiskowa jest stosunkowo młodym, choć prężnie się rozwijającym nurtem w polskich badaniach nad przeszłością. Tym bardziej cieszy fakt organizacji spotkań mających na celu integrację praktyków i teoretyków tej subdyscypliny. Najnowszą taką inicjatywą była dwudniowa konferencja „Historia środowiskowa w Polsce – przegląd badań”, która została przeprowadzona 31 marca i 1 kwietnia 2022 r. na Wydziale Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydarzenie odbyło się w ramach prac polskiej sekcji European Society for Environmental History.

W konferencji wzięli udział badacze reprezentujący historię, geografę, paleoekologię, klimatologię, biologię, filozofię, antropologię, etnografię, literaturoznawstwo, politologię oraz kulturoznawstwo. Każdy dzień obrad rozpoczynał się godzinnym wykładem wiodącym, po którym następowały trzy panele tematyczne. Ciekawym rozwiązaniem zaproponowanym przez organizatorów był okrągły stół studencko-doktorancki, przy którym młodzi adepci historii środowiskowej mogli zaprezentować swoje pomysły badawcze w postaci kilkuminutowych wystąpień w formacie tzw. *lightning talks*.

Pierwszy dzień konferencji zaczął się od wykładu Ewy Bińczyk „Warunki bojkotu marazmu w epoce antropocenu”, w którym zaprezentowała postulat aktywnego działania naukowców na rzecz powstrzymania skutków globalnego ocieplenia. Obrady paneli tematycznych rozpoczęły się od historii lasów. Tomasz Związek w swoim referacie przedstawił postulat transdyscyplinarnych badań nad ich przeszłością, które pozwolą na wyjście z obecnego impasu badawczego. W następnym wystąpieniu Agata Konczal zaprezentowała

interesujące spojrzenie na połączenie perspektyw badawczych oferowanych przez antropologię lasu oraz historię środowiskową. Jako ostatni w tym panelu wystąpił Jawad Daheur, który opowiedział o spadku zalesienia na ziemiach polskich pod zaborem w końcu XIX w. i wynikającymi z tego problemami w dostępności do paliwa. Co istotne, zagadnienie, choć samo w sobie dotyczące historii Polski, zostało porównane z ówczesną sytuacją w innych częściach Europy.

Drugi panel dotyczył styku pomiędzy historią środowiskową a ideologiami. W pierwszym referacie Ewa Domańska, Jacek Małczyński i Mikołaj Smykowski na przykładzie Holokaustu przedstawili historię środowiskową jako pole badań transdyscyplinarnych. W drugim wystąpieniu Dariusz Jarosz opowiedział o możliwościach badawczych historii środowiskowej Polski w latach 1945–1956, głównie na podstawie analizy ówczesnego traktowania zwierząt hodowlanych.

Kolejny panel tematyczny został poświęcony historii krajobrazów. Karolina Ćwiek-Rogalska opowiedziała o krajobrazie jako narzędziu ustanawiania historii. W następnym wystąpieniu Marta Tomczok zaprezentowała perspektywę humanistyki węglowej i postulat badania węgla bez dotychczasowych uprzedzeń. Z kolei Małgorzata Praczyk rozpatrywała przemiany krajobrazu i odzyskiwanie przez przyrodę miejsc, w których znajdowały się nazistowskie fabryki. To nie był jednak koniec wydarzeń przygotowanych przez organizatorów, bowiem pierwszy dzień konferencji zwieńczyła debata o historii środowiskowej w Polsce, w której udział wzięli Monika Bakke, Karolina Ćwiek-Rogalska, Jawad Daheur oraz Piotr Oliński. Dyskusję moderowała Małgorzata Praczyk.

Kolejnego dnia, 1 kwietnia obrady rozpoczęły się od wykładu Mariusza Lamentowicza, który opowiedział o metodzie badania dawnego klimatu za pomocą osadu wydobywanego z dna torfowisk. Pierwszy

panel tematyczny został poświęcony rewolucjom ekologicznym. Najpierw Tomasz Samojlik zakreślił historię zmagania o ocalenie Puszczy Białowieskiej przed niszczącym wpływem człowieka na przestrzeni ostatnich kilku stuleci. Z kolei Piotr Guzowski zaprezentował nowatorskie ujęcie reformy włóczęj przeprowadzonej w XVI w. w Wielkim Księstwie Litewskim i ukazał potencjalne możliwości badawcze, które temat ten stawia przed historykami. W ostatnim wystąpieniu Adam Izdebski poddał refleksji powiązanie między historycznymi pandemiemi i rewolucjami ekologicznymi oraz wtajemniczył słuchaczy w metody badań paleoekologicznych nad epidemiami dżumy na terenie średnio-wiecznej Europy.

Następnie zostały zaprezentowane studencko-doktoranckie pomysły badawcze w kilkuminutowych wystąpieniach w formie *lightning talks*, które zostały poddane omówieniu przez panel ekspercki. Szymon Antosik przedstawił propozycję zbadania wpływu ekstremalnych zjawisk pogodowych na występowanie stresów środowiskowych w populacji dziewiętnastowiecznego Poznania. Oliwia Gromadzka scharakteryzowała wyobrażenia dziewiętnastowiecznych polskich podróżników o azjatyckim krajobrazie, Michał Kępski przedstawił projekt rozprawy doktorskiej o dziedzictwie wody w dziewiętnasto- oraz dwudziestowiecznym Poznaniu, Bartosz Smoczyk zaś opowiedział o historii środowiskowej faszystowskich Włoch.

Kolejny panel tematyczny dotyczył klimatu i energii. Piotr Oliński zaprezentował efekty badań interdyscyplinarnego zespołu i przybliżył możliwości interpretacji siły późnośredniowiecznych i nowożytnych sztormów, Rajmund Przybylak zaś zilustrował cele i zakres badawczy projektu: „Występowanie ekstremalnych zdarzeń pogodowych, klimatycznych i wodnych w Polsce w okresie od XI do XVIII wieku w świetle danych pośrednich”. Konrad Wnęk przedstawił źródła pozyskiwania

energii oraz jej konsumpcję w Krakowie na przełomie XIX i XX w.

Ostatni panel został poświęcony wodzie. Anna Barcz mówiła o metodzie badania historii Wisły na podstawie źródeł literackich i jej konsekwencjach. Rafał Szymyka opowiedział o fenomenie zarządzania rzekami w niderlandzkich miastach w epoce nowożytnej. Sławomir Łotysz wskazał na problemy związane z próbą melioracji Polesia w dwudziestoleciu międzywojennym. W ostatnim referacie Michał Pospiszyl nakreślił historię środowiskową wschodnioeuropejskich mokradeł na podstawie oświeceniowych prób ich osuszania, postrzeganego jako program modernizacyjny.

Należy ocenić, że konferencja, zgodnie z tytułem, stanowiła dobry przegląd prowadzonych obecnie badań. Szczególnie warto docenić fakt udziału naukowców reprezentujących różnorodne dyscypliny, nierzadko pracujących w interdyscyplinarnych zespołach. Historia środowiskowa w Polsce stała się pełnowymiarową dziedziną rozważań nad przeszłością i rozwija się we wszystkich kierunkach, jakie wchodzi w zakres jej kompetencji. ■

Szymon Antosik
(Poznań–Warszawa)